

Карпатські замальовки 2

Олександр Мінович

На початку вісімдесятих їдемо компанією – студентськими парами на зимовий відпочинок у Карпати. Дерев'яна різьблена туристична база в Яремчі виглядає шикарно, кращої в Карпатах, здається, тоді не було. Поселяють не по п'ять-десять у кімнаті-номері, як це часто було на таких базах, а по двоє. Їжа й спорядження для походу входять у вартість путівки. Через два дні видають бігові лижі, продуктів кілограмів із десяти на брата – сухпай називається (рибні консерви "Кілька в томаті", томатний сік у трилітрових банках, хліб, концентрат для супу, макарони, цукор, чай) – і на маршрут, що прокладений між кількома пристанищами в горах так, аби майже весь день бути в дорозі, а надвечір до нової бази з ночівлею. Гори вкриті снігом, стоїть морозна вітряна погода. Спочатку довгий важкий підйом, з лижами та рюкзаками на плечах, а потім затяжний спуск із чисельними поворотами. Лижі кріпляться до нашого взуття погано, повернути чи загальмувати з такими – ніяк. Набрав сильний розгін – падай, побачив різкий поворот – падай, інакше ризикуєш відбити голову, скрутити м'язи об перше дерево або камінь. Добре, що снігу накидало, в боки-спину більш-менш м'яко, але головне не тіло, аби тільки банку з томатним соком у рюкзаку не розбити, бо буде тоді сміху й кпинів на всю групу. Прострочений сік у банках видали нам на складі в Яремчі, щоб списати його та чимось заповнити наш раціон. Напившись цього соку, третина групи отруїлася й мучилась-страждала більше доби.

Ночуємо в старій австрійській конюшні, яка погано обігрівається, єдина грубка чадить і димить, в приміщенні немає світла й води, промерзли від холоду стіни. Конюшня вважається туристичною базою, або приютом. Знадвору, біля приміщення бази розпалюємо велике багаття – стій грійся, вода в річці – неси, пий, умивайся. Інші зручності в лісі – біжи подалі, щоб ніхто не бачив. Для снання – дерев'яні нари, без матраців. Дружно носимо дрова, воду, якимось прилаштовуємо казанок на вогонь, варимо суп, згодом чай. Темніє, присвічуємо свічками. Все це принесене з собою, на базі нічого немає – тільки стіни та дах над головою. Проте молодозелено-весело. Повечерявши, влаштовуємо в темряві танці. Музика з переносного транзистора на батарейках. Зранку вмиваємось у річці – й знову в путь.

Група студентська, з двадцяти чоловік, з місцевим інструктором Василем, трохи старшим за нас. Його завдання – не дати нам загубитися-заблукати в горах, знайти місце для ночівлі, переходячи з бази на базу, а ще всіляко розважати нас. У Василя для цього з собою гармошка. На привалах шкварить на ній, аж підскакувати хочеться. Зранку, замість радянського гімну, яким починаються радіотрансляції, яким піднімають на роботу всіх радянських людей, Василь будить групу, голосно співаючи під гармошку: "Когут вранці запіє, запіє-запіє, вставай серце, Маріє, Маріє-Маріє!..". Як тут не встанеш, навіть коли й очі не розплющуються.

В групі дванадцять дівчат з-під Уралу. Гарні дівчата, кров з молоком, хоча й не

наші. Для Василя – рай. Він гуляка, ходок із ходаків, на кожну дивиться-облизується, ходить-пританцьовує. Сам хлопець видний – такі очі каламутні, кожна дівчина втопиться, як загляне. Стрункий, жвавий, веселий, жартівливий, сміється так, наче в нього в роті не тридцять два, а всі сто, а ще ж і зубом-фіксою золотою блискає. На танцях Василь щовечора домовляється з новою дівчиною, аби зіграла йому холодну ніч. Уральські дівчата не відмовляють. По черзі гріють ласолюбного інструктора. Той ходить зранку вдоволений-щасливий, пісню про когута співає ще голосніше.

На третій базі до нашої групи приєднуються хлопці, студенти-медики зі Львова. Їм уральські дівчата теж сподобалися, однак тісному знайомству мішає Василь, який захищається від конкурентів. Він всіляко намагається відгородити дівчат од львівських хлопців, збирає уральських підопічних окремо для якогось довгого інструктажу, щось наговорює-нашіптує проти хлопців, неначе гарем свій стереже. Студенти-медики не долотом стругані, побачили Василеві перепони, домовились між собою, як нейтралізувати суперника. Ввечері на танцях щедро пригощають Василя вином, кидають йому в стакан таблетку снодійного. Інструктор спочатку хмеліє, а згодом починає, ходити немов сомнамбула. Нарешті забивається в кутку пристанища й засинає. Весела ніч проходить без нього.

Зранку групу ніхто не будить, Вася міцно спить. Львівські хлопці регочуть, ледь животи не зривають, переспівують Василеву пісню: "Когут зранку не піє, не піє-не піє, спи серденько, Маріє, Маріє-Маріє!..".

На початку дев'яностих наша дружбанська компанія засвоїла гірські лижі. В Карпатах гірськолижні спуски діють всього лиш у декількох місцях. Облюбували Тисовець, але інколи його закривають – приймають найвищих столичних посадовців. Зате, коли велике начальство натішиться й поїде, отримуєш задоволення від рівненьких трас, солдати місцевої військової частини засипали кожну ямку, аби догодити високопосадовцям. Готелі в Тисовці є, але їх мало. Знімаємо квартиру в офіцера, він на час нашого перебування переходить із сім'єю до сусіда. Так заробляє гроші.

Якоїсь зими снігу зовсім немає, гори стоять чорні. Кататися можна лише на Драгобраті, проте добратися туди нелегко, сервісом ще й не пахне. Із села Ясеня час від часу їздить до підйомника тільки одна-дві машини. Довго шукаємо водія однієї з цих машин, вмовляємо-торгуємось. Каже, що треба почекати дві години, бо має забрати двох податківців, які їдуть із перевіркою на туристичну базу. Перевіряльщики добряче запізнилися, чекати їх прийшлося нам посеред вулиці, ніякого пристанища не було. Ми весь час бігали-тупцювали, аби не замерзнути. Нарешті поїхали. Автомобіль "Нива", на колесах залізні ланцюги, щоб тримали дорогу. Податківці зайняли місця справа, їм здавалося, так краще буде дивитися на краєвиди. Дороги майже немає, величезні вибоїни, проточини, каміння, яке важко об'їхати. Машину добряче кидає з боку в бік, вона ледь не перекидається в урвище, ми б'ємось то в залізні боки "Ниви", то в її дах, тільки встигаємо шию згинати. Водій Богдан, хлопець геройський і звичний до такого, знай собі, давить на газ, ще й пісеньку мугикає. Податківці сидять перелякані – не дихають, з їхнього боку добре видно, як машина проходить самісіньким краєм

провалля. Виходить, невдало вони вибрали місце. Коли доїхали до бази, чиновники виходять із машини геть зелені, пробують закурити й не можуть – руки трясуться. Ми тихенько сміємося: "тепер не скоро тут буде нова перевірка".

Зате на Драгобраті снігу – хоч завалися. Засніжені смереки стоять наче в казці. Пристойний готель, ресторан, колиба, гарний прокат. Катаємось два дні, людей лише зо два десятки. Коли ж на третій, зранку, офіціантка в ресторані, якій ми щедро платили чайові й мило спілкувалися, пошепки повідомляє: "Втікайте бігом! Передали, що буря снігова насувається, замете так, що звідси ніхто не виїде. Минулого разу туристи більше тижня сиділи, поки дорогу розчистили".

Після такого повідомлення, ми здали лижі, спорядження, розрахувалися з готелем, ноги на плечі та гайда з бази. Якраз вантажний автомобіль ішов донизу. Втікати рішили не тільки ми, майже половина відпочиваючих дізналася якимось чином про негоду. Тільки всілися в кузові, як снігова заметіль така піднялася, що за два метри нічого не видно. Бачим: за нашою вантажівкою легковий позашляховик не відстає. Хтось теж втікає від бурі. Кілька разів цей автомобіль застрявав у снігу, не міг із місця рушити. Прийшлося нам, пасажирам вантажівки, вискакувати з кузова й витягати його, добре, що разом нас набралось з десятків.

Унизу нас висадили з машини. Тут теж почав іти густий сніг. Неподалеку знайшли щось схоже на готель. Коли зайшли, відразу вискочили звідти. Жити там було неможливо – прорвало труби опалення, і все залило водою. Коридорами бігають-метушаться працівники, ніхто не знає, до чого взятися.

Пробуємо знайти когось, щоб довіз до Яремчі, в готель. Автомобілі інколи проїжджають селом, але довго нікого не можемо зупинити. Ледь вговорили одного чоловіка на старих "Жигулях". Коли всілися, питаємо у водія:

– Чого у вас ніхто не хоче заробити на туристах, ми ж гроші платимо, а підвезти ніхто не береться?

– Нашо нам ті туристи, то не наш заробіток, ми тут всі лісом живемо.

– Але ж туризм – це вигідна штука, в усьому світі туристів шанують, на них заробляють.

– То може десь там, а в нас ні про який туризм і мови бути не може. Ми ночами ліс возимо й маєм добрі гроші, не треба нам ніякого туризму. Його тут ніколи не буде.

– Як то: не буде... Таке файне місце, рано чи пізно все буде для туризму. От побачите!

– А я вам кажу: ніколи цього не буде, голову можу дати відрізати! Лісу ще надовго хватить!

Ця розмова відбувається якраз на місці сьогоденного туристичного комплексу "Буковель".

Поселяємось у Яремчі, в державному готелі, приватних ще немає. Наше помешкання трохи обшарпане, однак, тепле.

Оскільки випав сніг, кілька днів їздимо кататися в Яблуницю. Там є невеличкий витяг. Вгору повзає між опорами товстий сталевий трос, за який потрібно зачепитися

крюком і тягтися на ньому доверху. З першого разу нікому не вдається, потрібно приловчитися. Сходити ще важче ніж зачепитися. Ризик великий поранитися. Гірка невеличка, дитяча, добре, що й таку знайшли. Довго спускатися не вдалося, почалася сильна завірюха, підйомник зупинили. Ховаємось у якомусь недобудованому будиночку, схоже хтось збирається першу кафешку відкрити. Приємно пахне свіжим деревом, затишно. Через якусь хвилю в будиночок заскакують двоє чоловіків у формі, обоє напідпитку. Один міліціонер, другий лісник. Спочатку мирно балакають між собою, згодом починають сваритися:

- Ти мені тут не вказуй, що робити, я тобі не підчиняюся! - заявляє лісник.
- Мені всі підчиняються, я - міліція, мене всі мають слухатися, я тут головний!
- Хай тебе хтось інший слухає, а я не буду!
- Як то не будеш?.. Будеш, куди дінешся! Я тут хазяїн! Зрозумів?
- Ха! Не сміши!.. Хазяїн тут я, у мене ліс, а в тебе - нічо. Який ти хазяїн?
- В мене влада, я все можу, значить - я хазяїн!
- А я тобі кажу: ти - ніхто, хазяїн тут я, бо в мене ліс!

Здавалося, що спір буде безкінечним, ніхто не поступиться. Чоловіки ледь не починають битися, але завірюха припиняється, і вони вискакують надвір, кожен у свій бік і зі своїми переконаннями.

Сперечальників розсудив час. Через кілька років господарем цього місця став той таки - "Буковель".

Іншим разом прийшлось їхати місцевим автобусом "Пазіком", що йшов між гірськими селами. Осінь, пасажери автобуса вертаються з базару, тримають біля себе порожні корзини, мабуть гриби їздили продавати. В автобусі переважно жінки, на передньому сидінні, лицем до жінок, дід із довгими сивими вусами, напевно, близько сімдесяти разів літо зустрічав. Веселий, говіркий, і на мить не замовкає. Говорить про себе:

- Ви не дивіться, що я такий зношений, я ще ого-го, багато чого можу!
- І що ви там такого можете? - пробують суперечити дідові дві молодички, більше для того, аби подразнити діда й спонукати до відвертості. - Ваше вже давно пройшло та не вернеться!
- Шось пройшло, а шось не пройшло... Я ще, як на свої літа, здоров'я маю, багато з чим справляюся... Корову тримаю, овець двоє, сіна можу вкосити, дров нарубати, по хазяйстві справляюся, та й чарку ще можу перехилити, до баби своєї часом навідуюсь, коли не сваримся.
- То ви ще той дід! - зауважують молодички. - А до чужих жінок ходите?
- Немає ж до кого, самі живемо, високо, тепер поряд нікого немає, всі колишні сусіди вниз, у село, перебралися.
- А якби було до кого?
- Нема про що говорити, бо то ж "якби". Якби-якби - в роті гриби росли, то в ліс не ходили б. Чули таке?
- Чули-чули... Але скажіть краще: щоб ви оце робили, коли б котрась із нас

запросила до себе? Не боялися б, що дуба вріжете коло молодії?

- Ви спочатку запросіть, а потім будем думати. Мені чого боятися, то з вас, молодих, будуть сміятися, що діда заманили. А про дуба... Ну вріжу, однаково скоро туди йти (показує вказівним пальцем вгору)... А вас будуть тягати за мене, питають, чи не спеціально рішили над старим позбиткуватися, не повірять що з великого кохання.

- Гарно ви, діду, задній хід дали! Гарно! А тільки, знаєте, щось ви дуже вже правильним себе виставляєте, наче зовсім не маєте недоліків.

- Чого ж, маю... Є в мене геть все мужицьке, та одного не хватає. Гріх невеличкий за мною числиться.

- То кажіть, що там у вас?

Дід мовчить, усміхається в вуса. Жінки згоряють від цікавості, десятий раз просять-напосідають, щоб дід сказав, які хиби має. На зупинці старий встає до виходу, молодички ледь не за штани його тримають, так хочуть свого добитися, почути дідову таємницю. Той змилюється:

- Не курю я, люди! Не ку-рю!

Водій автобуса починає так реготати, що здається його "Пазік" зараз на дибки стане, мов кінь норовистий.

Молодички спльовують спересердя. Розчаровані.

Дорога продовжує петляти між гострими смереками, гладкими буками, дзвінками потічками.

Карпати...